

Н. О. Грязнова

вчитель математики

*Ганнівської загальноосвітньої
школи I-III ступенів*

Новоукраїнської районної ради

Кіровоградської області

Відверта розмова про добро, зло, байдужість, толерантність

(нетрадиційний урок для учнів 6-7 класів)

Мета і завдання: на основі християнської та загальнолюдської моралі формувати в учнів риси людяності; поглибити знання учнів про толерантність і його важливість у житті людини; вчити творити добро, жити у злагоді з оточуючими, радіти за інших, сприймати чужий біль, як свій; сприяти розвитку культурного рівня учнів; виховувати в учнів повагу одне до одного, милосердя, добре ставлення до оточуючого світу, жінки, інвалідів, слабших за себе.

Обладнання: плакат з написами «Людина починається з добра», мелодія на судове засідання, «Мішечок порад», пісня “Дорогою добра”, плакат з висловами до казки «Про добро і зло», малюнки «Забруднення екології»

Хід заходу

Вчитель:

- Кожного дня нас оточують різні люди. Їх багато, але вони не схожі між собою: пихаті і веселі, щасливі і не дуже, горді і такі, що завжди плазують, добрі і злі, черстві та байдужі і м'якосерді. Та кожен знає:

Добро и зло творить всегда

Во власти всех людей.

Но зло творится без труда,

Добро творить трудней.

Виникає запитання:

- Як жити, щоб залишатися людиною, як зберегти своє людське достоїнство перед соціальними негараздами, перед неминучістю смерті?

Кожна людина вступає у своє свідоме життя з цим питанням. І саме сьогодні ми спробуємо знайти відповідь на нього, визначити границю між добром і злом, з'ясувати, що таке добре і що таке погано. А ще, я дуже хочу, щоб кожен із нас мав можливість зрозуміти: Як ми живемо? Для чого живемо? Що робимо не так? Бо:

Людських бажань стає все більше і більше

То те нам спати не дає, то се...

Придбай одне – і вже дивись за іншим

Помчав: а раптом знов повзе?

Є поміж нами і багаті, й бідні,

Кому що треба - доля не пита,

Та є другії речі всім нам необхідні:
На світі – мир, а в душах – доброта.

Ведучий 1.

За словником Даля, із семисот характеристик людини лише сімдесят є позитивними! Тому закони моралі, що розрізняють добро і зло, гарні і негідні вчинки, із самого народження оточують людину численними «не можна»: не можна красти, не можна убивати, не можна принижувати слабкого, не можна втрачати людський вигляд і т.д.

Ведучий 2.

Характер, звички, поводження, ставлення до людей не даються людині від народження - вони здобуваються з роками, поступово. Ми знаємо, що насправді немає ні трьох поросят, ні добрих гномів, ні Кота в чоботях, але вони уособлюють у цих образах добро і зло. Тому моральні ідеї дитячої літератури, закладені у творах про добро і зло, правду і неправду, честь і безчестя, стають надбанням людини за умови, що ці твори прочитані в дитячому віці.

Ведучий 1.

На противагу добру завжди існували сили зла: війни, жорстокість, загублена природа. Кожна людина повинна уміти відрізнити їх і бути готовою усім своїм життям протистояти силам п'їтьми, тому що доброта врятує світ.

Вчитель:

- А як доброта може врятувати світ? (*Відповіді дітей*).
- А як можна збільшити кількість доброти? (*Відповіді дітей*).
- Мені дуже б хотілося, щоб сьогодні ви зрозуміли, що границя між добром і злом проходить через свідомість і через ваше серце. Чим більше в кожному з нас буде доброти, тим менше залишиться зла, а можливо, і зовсім для зла не залишиться місця.

Ведучий 2.

А якщо поруч буде багато добрих людей, яким буде наше життя? Звичайно добрим. Ми зможемо жити в атмосфері добра, а значить, у нас буде можливість стати справжніми людьми.

Сценка «Розмова Сократа і простого чоловіка»

Виходить Сократ і простий чоловік

Сократ

- Чув я, друже мій, що ти дуже розумний!

Чоловік

- Так, дурнем себе не вважаю, Сократе.

Сократ

- А чи знаєш ти, що таке добро і зло?

Чоловік

- Звичайно знаю. Хто ж цього не знає?

Сократ

- Тоді скажи: обман – це зло?

Чоловік

- Безсумнівно.

Сократ

- А якщо мати обманює дитину, говорячи, що ліки солодкі, аби вона випила,- це зло?

Чоловік

- Та ніби ні.

Сократ

- А убивство, звичайно, зло?

Чоловік

- Ще б пак!

Сократ

- А якщо людина убиває, захищаючи свій дім, свою родину,- це зло?

Чоловік

- Клянуся, не знаю, Сократе. Раніше я думав, що мені добре було зрозуміло, що є зло, а що добро, а тепер я сумніваюся.

Сократ

- Нічого ти не думав раніш. Ти просто вірив бездумно тому, що говорили інші; тому, що ти десь прочитав або побачив. А сам ти тільки зараз, можливо, почнеш замислюватися.

(Виходять Сократ і простий чоловік)

Ведучий 1.

Мудра людина ніколи не робить помилок: тобто, якщо людина засумнівалася в очевидних речах, продумала усі можливі варіанти своїх вчинків, переглянула усі можливі варіанти і тільки після цього зробила учинок, скоріш за все вона не помилиться.

Ведучий 2.

Мудрість – це здатність, яка ніби утворюється з роками, завжди чинити правильно. Сократ помер дуже давно, але він набагато живіший багатьох з нас: адже те, що він зробив і сказав й дотепер живе в нашій свідомості, у нашому розумінні самих себе, в усвідомленні нами місця у світі.

Вчитель:

- Ми повинні прагнути і думками, і почуттями, і справами своїми множити добро на білому світі. Але оскільки всі люди одне на одного не схожі, то і добро вони збільшують кожен по-своєму, навіть казки це відбивають.

Підготовлений учень читає або розповідає казку

Казка про добро і зло

Жила на світі людина, і була в неї звичка приходити до двору падишаха і кричати: «Гарним людям роби добро, а до поганих лихо саме прийде!» Інший чоловік розсердився на це і вирішив зробити так, щоб тому заборонили з'являтися при дворі. Він прийшов до падишаха і сказав, що та людина увесь час кричить: «У падишаха з рота тхне».

Падишах дуже розгнівався і запитав, як його можна пізнати. Тоді донощик запропонував падишахові запросити його до себе, а коли він наблизиться, то його відразу можна буде пізнати за тим, що він прикриває рот рукою. Падишах погодився й обіцяв усе з'ясувати. А донощик тим часом запросив цього чоловіка до себе в гості і, коли пригощав його, підклав йому в їжу цибулю. Гість поснідав, прийшов до двору, зупинився на своєму місці і почав кричати: «Робіть добро гарним людям, а поганим досить тих кепських справ, що вони самі роблять».

Падишах підізвав його до себе і сказав, що для нього є справа. Коли ця людина наблизилася до падишаха, то прикрила рота рукою, щоб від нього не тхнуло цибулею. Падишах і повірив, що донощик говорив йому правду. Негайно ж написав він листа своєму намісникові і передав з цією людиною. А в тому листі було написано: « Як тільки з'явиться ця людина, убийте її, здеріть шкіру, зробіть опудало і надішліть мені».

Звичайно падишах вручив папір тільки тим, кого хотів покарати. Та людина вирушила в путь, а донощик – за ним. Попросив передати йому цей папір, той і віддав. Донощик приніс папір прямо намісникові. Той прочитав, покликав ката і наказав йому убити донощика і здерти з нього шкіру.

- Чому ти так чиниш? – запитав донощик.

А намісник відповів:

- Падишах наказав убити ту людину, що доставить цей папір.

Донощик закричав:

- Почекай! Цей папір призначений для іншої людини. Я його зараз приведу.

А намісник сказав:

- У листі падишаха не говориться, що треба почекати.

Тут прийшов кат, відрубав донощикові голову, здер шкіру, набив її соломною і послав падишахові.

Вранці та людина, яка дивом залишилася живою, гідно зі своїм звичаєм, явилася при дворі і закричала : «Людина повинна добре чинити з гарними людьми, а поганим людям нехай погано не робить, вони й так погані!»

Падишах здивувався і запитав:

- А що ти зробив з тим папером?

- Той чоловік попросив в мене цей папір, я йому віддав.

- Ти говорив, що в мене з рота тхне?

- Ніколи я цього не говорив.

- Чому ж того дня, коли ти наблизився до мене, то прикрив рота рукою?

- Так та людина дала мені цибулю, а я подумав, як би запах цибулі не дійшов до падишаха.

- Правильно ти говориш, що погані люди самі знайдуть собі покарання за свої кепські справи. От та людина і поплатилася за своє зло! А ти йди і кричи так і далі.

(На дошці вивішується плакат з висновками, які учні читають і обговорюють)

Висновки (записані на плакаті):

1. Гарним людям роби добро, а до поганих лихо само прийде!
2. Робіть добро гарним людям, а поганим досить тих кепських справ, що вони самі роблять.
3. Людина повинна добре поводитися з гарними людьми, а поганим нехай погано не робить, вони й так погані.

Вчитель:

Робити добро треба, бо людина, яка не відчуває приязні до інших людей, руйнує себе як особистість. На байдужості й злі далеко не зайдеш. Добро – не наука, воно – дія.

Висновки про те, як треба діяти нам допоможе зробити поезія

Кажімо більше ніжних слів

(декламує підготовлений учень)

Кажімо більше ніжних слів
Знанням, друзям і коханим.
Нехай комусь тепліше стане
Від зливи наших почуттів,
Нехай тих слів солодких мед
Чиюсь гірку загоїть рану
Чи перший біль. Чи то останній,-
Коли б то знали наперед.
Кажімо більше ніжних слів,
Комусь всміхаймось ненароком,
То не життя людське жорстоке
Жорстокі в нас слова черстві...
Кажімо більше ніжних слів!

Ведучий 1.

А згадайте, як за часів запорозького кошового Сірка, наші прадіди допомагали навіть ворогам. Чуєте: ворогам. Це було тоді, коли в Криму вирувала епідемія чуми. Козаки дали змогу кримським татарам переселитися на українські землі, щоб перебути нещастя. А самі козаки! Землянок ніколи не замикали. Будь-який подорожній міг зайти, розвести вогонь, зварити страву, спочити. А прийде хазяїн, ще й радий буде гостеві, привітає його. А буває, що господар, як їде куди, так ще й залишає страву для прихожого. Наїдяться мандрівники та зроблять хрест, поставлять його серед землянки – це значить, що були гості й дякують хазяїнові. Прекрасні стосунки, в основі яких – доброта, а не байдужість!

Ведучий 2.

Високу моральну цінність добра, яке ми робимо сторонній людині, розуміли люди ще у сиву давнину. У Вавилоні був такий звичай – недужих виносили на майдан чи дорогу. Кожен, хто йшов повз нього, підходив, розпитував, коли знав якийсь засіб, радив нещасному. Ніхто байдуже не проходив. Такий звичай побутував і в ассірійців, єгиптян. Звичай чинити добро безкорисливо.

Ведучий 1.

Прекрасний звичай побутує й нині на Кавказі. Високо в горах саджають плодові дерева. Випадковий мандрівник, втамувавши голод чи спрагу, не може навіть подякувати, не знає кому. Але смуга відчуження відступає. Чужі стають рідними, близькими, коли потрапляють у скруту.

Ведучий 2.

А зараз ми засудимо Байдужість на вічне вигнання й забуття.

Секретар

Прошу всіх піднятися. Суд іде!

Суддя.

У відкритому судовому засіданні слухається справа про обвинувачення Байдужості. Байдужість обвинувачується в таких злочинах:

- злодійство, убивство;
- вона винна в деградації особистості.

З'ясуємо особу підсудного. Ваше ім'я, підсудний?

Підсудний

Байдужість.

Суддя.

Дата народження?

Підсудний.

З моменту появи людства на Землі.

Суддя.

Чи визнаєте себе винною у скоєнні вищезгаданих злочинів?

Підсудний

Ні.

Суддя.

Обвинувач, Вам слово.

Прокурор.

Шановний Суд! Я від імені жертв Байдужості звинувачую це зло, стверджую, що воно — найгірше із зол, бо безвинні, на перший погляд, дії низькі за своєю сутністю, а наслідки цих дій жахливі, тому що вони призводять до загибелі незліченної кількості людей, калічать душі, завдають шкоди всьому, що нас оточує.

Суддя.

Якими фактами Ви можете підтвердити своє звинувачення?

Прокурор.

Прошу Вас вислухати свідків звинувачення.

Суддя.

Починаємо допит свідків. *(Входить перший свідок)*. Назвіть своє ім'я.

Свідок.

Я — Світова література. Високий Суд! Я говорю від імені найвідоміших поетів і прозаїків — Л.Толстого, Ф.Достоевського, Ч.Діккенса, М.Некрасова,

Т.Шевченка, П.Мирного, О.Гончара, П.Загребельного і багатьох інших, хто не може бути присутнім у цьому залі, але чії багатотомні праці можуть бути прилучені до справи.

Згадайте хлопчика з оповідання Ф.Достоевського «Хлопчик у Христа на ялинці». Дитина померла в переддень великого свята від холоду і голоду. Усі, хто зустрічав її у ту ніч, проходили повз неї, не протягнувши руку допомоги. Хлопчик умирав, усіма забутий і нікому не потрібний, під вікнами великого будинку. Там було тепло, весело, багато ласощів і подарунків. Але Ви, Байдужість, як страж стояли на дверях цього будинку. Саме Ви винні в смерті дитини.

Адвокат.

Я протестую! Моя підзахисна не винна. Ні вона, ні люди, що були всередині будинку, не бачили нещасної дитини.

Прокурор.

Не бачили чи не хотіли бачити? Прошу викликати наступного свідка.

Екологія.

Високий Суд! Я говорю від імені Природи. Повірте, Байдужість не тільки забирає людські життя. Вона нищить Природу. Скільки загублено життів братів наших менших! їм немає числа! Подивіться на ці малюнки «Забруднення екології».

Адвокат.

Я протестую! У злочинах проти Природи винуваті Жорстокість, Безтурботність і Недбалість.

Прокурор.

Але саме вони породжені Байдужістю.

Суддя.

Прошу викликати наступного свідка.

Злочинець.

Я буду говорити від імені тих, хто сів на лаву підсудних з вини Байдужості. Я народився в нормальній родині, у мене були батько і мати. Але трапилося нещастя. Мій батько загинув, коли мені було 5 років. Мати залишилась із трьома дітьми на руках, ледве-ледве зводила кінці з кінцями. Але наші проблеми нікого не хвилювали. Якщо мама тікала вночі з будинку від вітчима-дебошира, сусіди спокійно спали у своїх квартирах, не реагуючи на її благання про допомогу та наш плач. Коли вона почала пиячити, ніхто не помітив. До нас теж усім було байдуже. Уперше я опинився у в'язниці, коли обікрав магазин. Якби з голоду вмирав я сам. Але у будинку плакали і просили їсти мої брати й сестра — їй було півроку.

Що дитині треба?

Дім красивий, білий

І, як світлий образ,

Мами погляд добрий.

*Й батька дорогого
Чути добре слово.
Ще дитині треба
Неба голубого.
А ще було б добре
Мати сестру й брата.
І у кожнім домі
Музики багато.*

Адвокат.

Високий Суд! Винна мати. Саме вона зобов'язана піклуватися про своїх дітей.

Прокурор.

Так, винна мати. Але вона була доброю матір'ю своїм дітям.

Адвокат.

Виходить, винні обставини.

Прокурор.

А люди, хіба вони не винні у тому, що не в глухому лісі, не на безлюдному острові, а в місті, на очах у людей загинула родина? Покалічено долю дитини. Що очікує в майбутньому інших дітей? Ні, винна в усьому Байдужість.

Суддя.

Прошу запросити наступного свідка.

Політик.

Я свідчу від імені людей, народів та історії. Я не можу сказати, що в усіх війнах, нещастях, які відбувалися на Землі, винна Байдужість. Але жодна подія не обійшлася без байдужих людей. Згадайте! Скільки людей залишилися байдужими до нещасть інших у роки революцій, війн, голоду, катастроф, стихійних лих! їх не злічити.

Суддя.

Прошу викликати свідка.

Статистика.

Я буду говорити сухою мовою цифр. За період з 1 січня 2014 р. в області скоєно 48 злочинів. Із них: убивств — 2, грабежів — 3, розбійних нападів — 2, крадіжок — 11, ДТП — 10, серед них з вини п'яних водіїв і пішоходів — 9. Це цифри, але я впевнена, що у кожному випадку була байдужа людина, яка могла зупинити, але не зупинила, могла допомогти, але не допомогла, пройшовши мимо.

Прокурор.

Ми можемо продовжувати допит свідків обвинувачення, вони всі з'явилися на судові засідання.

Суддя.

Досить. Перейдемо до допиту свідків захисту.

Громадянин.

Високий Суд! Я свідчу від імені байдужих людей. Ну, скажіть, в чому ми винні. Я- законослухняний громадянин. Працюю не покладаючи рук, не п'ю, намагаюся бути добрим сім'янином. Ну скажіть, навіщо мені втручатися в чужі справи? Це клопітно й небезпечно. Ні, я вважаю, що кожен повинен сам боротися за свою долю й життя. Я ж зміг! Нехай і вони зможуть!

Суддя.

Чи є питання в обвинувачення?

Прокурор.

Ні, мені все зрозуміло. Давайте послухаємо інших свідків.

Секретар.

Це все. Інші свідки до суду не з'явилися.

Прокурор.

Вони, як завжди, залишилися байдужими.

Суддя.

Адвокате, Вам слово.

Адвокат.

Я відмовляюся від захисту.

Суддя.

Підсудна, слово Вам!

Байдужість.

Я не визнаю себе винною ні в підлості, ні в шахрайстві, ні в убивствах. Я ні в що не втручалася, нікому не допомагала. У чому мене обвинувачують. Та й взагалі, якщо ви захочете мене засудити, нічого у вас не вийде. Скільки існує світ, стільки буду жити і я. А світ — вічний! А якщо не вірите, запитайте ось у них *(до залу)*, що вони думають.

Суддя.

Ви, що сидите у цьому залі, вам усім доведеться сьогодні виконати функцію присяжних засідателів. Прошу вас встати і винести вердикт — «винна» чи «невинна» підсудна.

(Кожен присяжний виносить свій вердикт).

Суддя *(під акомпанемент музики).*

Після детального розгляду справи, з огляду на всі зауваження прокурора й адвоката, показання свідків, рішення присяжних, Суд вирішив:

1. Визнати Байдужість найтяжчим з людських пороків.
2. Визнати її винною у підлоті, убивствах, шахрайстві та інших злочинах.
3. Засудити Байдужість до вічного вигнання та забуття.

(Звертається до залу).

Бійтеся байдужих — це з їхньої мовчазної згоди відбуваються всі нещастя на Землі.

Вчитель.

Віддані людьми тепло і душевна доброта обов'язково повернуться до вас. Бо ми послані на землю, щоб примножувати добро. Маємо таке коротке життя, то хай же не буде в ньому місця байдужості, хай оживає істина стара: «Людина починається з добра».

Учень 1.

Людині треба доброти,
Щоб цвіт з'явився на калині,
Щоб ночі в ранок перейшли,
Щоб соловейко тьохкав нині
Природі, звірові, людині –
Людської треба доброти.
Любов'ю й вірою в цім квіті
Життя відстояти на світі
Спроможна тільки доброта

Учень 2.

Добрим бути просто чи не просто?
Не залежить доброта від зросту,
І дитина робить добру справу.
Як не кине друга на поталу.
Як людей полюбиш, пошануєш,
Силу для добра в душі відчуєш.
І закрутиться земля скоріше.
Якщо разом станемо добріші.
Доброта з роками не старіє,
Доброта від холоду зігріє
І якщо вона як сонце світить,
То радіють і дорослі, й діти.

Учень 3.

Коли де-небудь квітку бачу,
«Зірви!» - кричить мені, аж плаче.
Повз деревце іду зелене,
«Зламай!» - схиляється до мене.
В гніздечку пташку стріну в гаї,
«Зжени», - мерщій мене благає.
«Забий!» - цвіркун сюркоче в просі...
Е ні, негарний вірш такий.
Хай ліпше буде – навпаки!
Коли де бачу квітки очі,
«Люби!» - вона мені шепоче.
Повз деревце іду зелене,
«Привіт», - схиляється до мене.
В гніздечку пташку стріну в гаї,

Питає пташка: «Як ся маєш?»
«Спочинь», - з болота жабка просить.
«Всміхнись», - цвіркун сюркоче в просі.
Який же світ кругом чудовий!
Додому йду в добрі й любові.

Вчитель.

Все залежить від нас, добро і толерантність починається з повсякденного життя. Лише толерантні і доброзичливі люди можуть побудувати демократичну, процвітаючу державу.

- Згадаймо, що таке толерантність?

(Толерантність – це повага, прийняття і розуміння різноманіття світової культури).

Свою терпимість, розуміння ми можемо проявляти по-різному, на різних рівнях: відсторонено, без зайвої критики; витримано, спокійно, вичікуючи компромісного для усіх варіанту; доброзичливо, активно розуміючи мотиви такої поведінки людини, намагаючись допомогти в разі необхідності. Для того, щоб досягти успіху в житті, не витратити сил на конфлікти, “побутові війни”, доцільно сформувати в собі толерантність, як рису характеру.

Учень 4.

Толерантність врятує світ

Толерантне ставлення людини
Збереже планету від негод,
Розрубає мотлох павутини,
Переріже нитку перешкод.

Учень 5.

Толерантне ставлення до всього
Збереже, врятує і спасе,
Допоможе вгледіть перемогу,
Допоможе витримати все.

Учень 6.

Будь завжди нестримним вільнодумцем,
Свої мрії пензлем намалюй.
Освіти життя яскравим сонцем,
Толерантний Всесвіт побудуй!

Вчитель:

Давайте ж заглянемо до «Мішечка порад», який нам залишив у спадок Сократ.

Побажання з “Мішечка порад”.

(діти по черзі виймають картки з написами, зачитують їх, обговорюють колективно)

- будьте готові до того, що всі люди різні – не кращі й не гірші, а просто різні;

- навчіться сприймати людей такими, якими вони є, не намагайтесь змінити в них те, що нам не подобається;
- цінують в кожній людині особистість і поважають її думки, почуття, переконання, незалежно від того, чи збігаються вони з вашими;
- зберігайте “своє обличчя”, знайдіть себе і за будь-яких обставин залишайтеся самим собою; прагніть завжди бути толерантними.

Вчитель:

Сьогоднішню зустріч хотілося закінчити словами Святого Августина:

Коли мовчиш – мовчи з любов'ю,
 Коли говориш – говори з любов'ю,
 Коли виправляєш – виправляй з любов'ю,
 Коли вибачаєш – вибачай з любов'ю,
 Май завжди в глибині серця корінь любові.
 З того кореня виростуть тільки добрі справи.

(Звучить пісня “Дорогою добра”).

Список використаних джерел:

1. Виховуємо людину і громадянина : навч.-метод. посібник / упоряд.: С.Буров, О.Войтенко, І.Костюк. - К. : Відродження, 2009. - 127 с. : ілюстр.
2. Войтенко О. Я, ти, він, вона...: посібник для вчителів з антидискримінаційної освіти / О. Войтенко, Ю.Комаров, І.Костюк. - К. : Відродження, 2009. - 119 с. : ілюстр.
3. Міщенко В. Допомогати всім, хто цього потребує // Вітчизна. - 1998. - №3-4. - с. 16-17.
4. Фонд милосердя і здоров'я України Нечерда О. Хоспіс - дім для мандрівника // Науковий світ. - 2000. - №1. - с. 44-45.
5. Погуляйло С. Милосердя без меж і кордонів // Жінка. - 1998. - №4. - с. 3-4.